

**KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMU WSPARCIA
DLA GRUP PRODUCENTÓW ROLNYCH**Antoni Mickiewicz¹, Bogdan M. Wawrzyniak²¹Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie²Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy

Abstrakt. Celem artykułu było ukazanie zmian w systemie wsparcia dla grup producentów rolnych, jaki zanotowano między PROW 2004-2006 a PROW 2007-2013. Grupy działają w oparciu o Ustawę o grupach producentów rolnych i ich związków z 2000 roku [Ustawa... 2000]. Grupom producentów rolnych przypisano zadanie kumulowania produkcji i dostarczanie jednolitych towarów do hurtowni. Środki wsparcia finansowego miały na celu przyspieszenie procesu powstawania nowych grup i pomagania im w ciągu pierwszych pięciu lat ich funkcjonowania. Nie udało się w wystarczającym tempie doprowadzić do powstawania nowych grup. W PROW 2004-2006, z kwoty wsparcia w wysokości 24 mln euro, wykorzystano na zadanie 6,4 mln euro (25,2%). W tym samym czasie, zamiast zaplanowanych 172 nowych grup, powstało 79 (45,9%). W PROW 2007-2013 na działanie grup producentów rolnych przewidziano kwotę 140 mln euro, lecz w ciągu czterech lat funkcjonowania systemu wykorzystano środki na poziomie 2,2 mln euro (15,7%).

Słowa kluczowe: organizacje producenckie, wsparcie finansowe, plany i programy rozwoju obszarów wiejskich

WSTĘP

Proces nakłaniania rolników do wspólnego działania był od początku stałą ideą wspólnoty europejskiej. Organizacje producenckie miały pełnić funkcje zastępcze wobec niedostatecznego tempa scalania gruntów i zbyt wolnego tworzenia większych obszarowo gospodarstw rolnych. Idea wspólnego działania zmierzała do stworzenia w kraju siatki celowo powoływanych zespołów czy spółek rolniczych, które miały na

celu uporządkowanie rynku oraz ustabilizowanie cen na określonym poziomie. Początkowo zachęty były kierowane do producentów owoców i warzyw, których produkcja była sezonowa, występowała okresowo nadmierna podaż, która zbijala ceny, doprowadzając do zakłóceń na rynku rolnym.

Idea zespołowego gospodarowania w rolnictwie nie była obca w krajach przyjętych do Unii Europejskiej w 2004 roku, lecz rolnikom z tą nazwą kojarzyły się nieco inne treści, do których byli przyzwyczajeni pod rządami o charakterze gospodarki społecznej. Zamiast dobrowolności zrzeszania się, stosowano wówczas przymus ekonomiczny, który poprzez scentralizowany system dostaw podstawowych środków produkcji, uzależniał rolników od czynników zewnętrznych, czyli państwa, a nie rynku [Krzyżanowska 2003].

CEL I ZAKRES BADAŃ

Podstawowym celem badań było ukazanie zmian w systemie wsparcia dla grup producentów rolnych, w dwóch okresach programowania a mianowicie PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013. Hipotetycznie w badaniach założono, że strategicznym celem grupy jest wzmocnienie struktury instytucjonalnej w sektorze pierwotnej produkcji rolniczej. Ponadto, w myśl przepisów o grupach producentów rolnych, założono, że w celu wsparcia funkcjonowania producentów rolnych, należy dążyć do pozyskania nowych członków, a także zachęcać ich do tworzenia nowych grup producentów rolnych i ich związków. Badania prowadzono w kontekście podstawowych celów stawianych przed grupami, którymi są: procesy dostosowawcze do wymogów rynkowych produkcji prowadzonej w gospodarstwach członków, wspólne wprowadzanie towarów do obrotu, centralizacja sprzedaży oraz dostarczenie do odbiorców hurtowych.

Badania przedstawiono w układzie województw występujących zgodnie z podziałem administracyjnym kraju.

USTAWA O GRUPACH PRODUCENTÓW ROLNYCH I ICH ZWIĄZKACH Z 2000 ROKU

Grupy producentów rolnych działają na podstawie ustawy z 2000 roku. Ustawa określa, że członkami grupy mogą być osoby fizyczne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby prawne, prowadzące gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisów o podatku rolnym lub prowadzące działalność rolniczą w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej [Ustawa... 2000]. Ponadto grupy producentów rolnych prowadzą działalność gospodarczą jako przedsiębiorcy posiadający osobowość prawną, pod warunkiem, że :

- zostały utworzone przez producentów jednego produktu rolnego lub grupy produktów,
- działają na podstawie statutu lub umowy w postaci aktu założycielskiego,
- składają się z członków, udziałowców lub akcjonariuszy (żaden z nich nie może posiadać więcej niż 20% głosów na walnym zgromadzeniu),

- przychody ze sprzedaży produktów lub grup produktów, wytworzonych w gospodarstwach członków grupy, stanowią więcej niż połowę przychodów grupy ze sprzedaży produktów, dla których grupa powstała,
- określą obowiązki członków grupy oraz zasady dotyczące jakości i ilości produktów dostarczanych grupie oraz sposoby przygotowania produktów do sprzedaży, ujęte w formie aktu założycielskiego.

Grupy producentów rolnych mogą prowadzić działalność w oparciu o formę prawną spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub jako spółdzielnie, zrzeszenia lub stowarzyszenia. W procesie tworzenia grupy bardzo ważny jest wybór właściwej formy prawnej, która pozwoli na najpełniejsze zrealizowanie celów, a co za tym idzie – opracowanie statutu lub umowy spółki. Akt założycielski grupy, oprócz wymagań określonych w odrębnych przepisach, powinien zawierać w szczególności:

- zasady przyjmowania do grupy nowych członków oraz występowania członków z grupy,
- zasady zbywania akcji lub udziałów w spółce akcyjnej lub spółce z ograniczoną odpowiedzialnością,
- wymóg przynależności do jednej grupy w zakresie danego produktu lub grupy produktów,
- wymóg sprzedaży przez członków grupy całości produktów za pośrednictwem grupy oraz odstępowania od tej zasady,
- zasady dostarczania informacji dotyczącej wielkości sprzedaży oraz cen uzyskiwanych za produkty,
- zasady tworzenia i wykorzystywania funduszu specjalnego,
- sankcje wobec członka grupy, który nie wypełnia nałożonych na niego obowiązków,
- zaopatrzenia członków grupy w środki do produkcji [Ustawa... 2000].

REGULACJE PRAWNE UNII EUROPEJSKIEJ W ZAKRESIE GRUP I STOWARZYSZEŃ PRODUCENTÓW ROLNYCH

Pierwsze rozporządzenia prawne, dotyczące funkcjonowania organizacji producentów rolnych w ramach wspólnoty, weszły w życie w 1972 roku. Dotyczyły one przede wszystkim wspierania rynku owoców i warzyw. Organizacje producenckie stanowiły główny szkielet zorganizowanego rynku produktów rolnych, dlatego były wspierane przez instytucje zarówno Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG), jak i Unii Europejskiej (UE).

Rozporządzeniem Rady (WE) nr 952/97 w sprawie grup i stowarzyszeń rolnych postanowiono, że celem działania grupy jest właściwe planowanie i dostosowanie poziomu produkcji rolniczej do podaży a ponadto dążenie do obniżenia kosztów produkcji i stabilizacji cen producentów [Rozporządzenie... 1997]. Grupa ma za zadanie wspieranie stosowania uznanych zasad uprawy, technologii produkcji, organizacji handlu i dostaw towarów do określonych odbiorców. W myśl Rozporządzenia Rady (WE), organizacje producentów stanowią podstawowy element wspólnego rynku, którego zdecentralizowany system zapewniają kraje członkowskie. W obliczu rosnącej koncentracji popytu (markety) należy dążyć do grupowania dostaw, poprzez te organizacje

w celu wzmocnienia pozycji producentów na rynku. Takie grupowanie powinno być realizowane na bazie dobrowolności i musi wykazać się swoją przydatnością poprzez zakres i efektywność usług oferowanych swoim członkom [Rozporządzenie... 1997].

Działalność grup producenckich w poszczególnych państwach członkowskich UE była regulowana przez system prawny danego kraju, z uwzględnieniem rozporządzeń Rady Unii Europejskiej. W myśl Rozporządzenia Rady (WE), grupa producencka to organizacja mająca osobowość prawną, utworzona z inicjatywy producentów rolnych na zasadzie dobrowolności i przez nich kontrolowana, mająca na celu zwiększenie efektywności ekonomicznej gospodarstw członków oraz poprawę produkcji i sprzedaży. W praktyce oznaczało to, że producenci, jeszcze przed wystąpieniem z wnioskiem o uznanie grupy, muszą ustalić wspólne prowadzenie działalności gospodarczej i jej przedmiot, wybrać formę podmiotu gospodarczego (spółdzielnia, spółka, związek, zrzeszenie), opracować statut, a następnie dokonać rejestracji w sądzie rejestrowym, celem uzyskania osobowości prawnej.

Oficjalnie uznana organizacja producencka, po przedłożeniu programu działania, zyskała dostęp do programu interwencji i wsparcia finansowego, udzielanego przez dany kraj członkowski. Pomoc finansowa mogła być bezpośrednia (bezzwrotne dofinansowanie z budżetu UE) lub poprzez instytucje kredytujące (banki), w formie pożyczek na pokrycie części kosztów inwestycji, wymaganych do uzyskania oficjalnego statusu. Możliwe było też dofinansowanie części kosztów wycofania towarów z rynku w okresie nadmiernej podaży, czyli interwencyjnego skupu produktów (maksymalnie do 4,5% obrotu jednej organizacji). Ponadto w państwach Wspólnoty, w których poziom zorganizowania był wyjątkowo niski, rządy mogły zostać upoważnione do udzielania krajowej pomocy finansowej.

GRUPY PRODUCENTÓW ROLNYCH W ŚWIETLE ROZPORZĄDZEŃ UNII EUROPEJSKIEJ (2000-2006)

W Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju wsi przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) stwierdzono, że w obliczu istniejącej pomocy grupom i stowarzyszeniom producentów w kilku wspólnych organizacjach rynku, nie ma już potrzeby udzielania specyficznego wsparcia grupom producentów w ramach rozwoju wsi [Rozporządzenie... 1999]. Po podpisaniu Traktatu Akcesyjnego w Atenach w 2003 roku i postanowieniu o przyjęciu 10 nowych państw członkowskich (od 1 maja 2004 roku), zaszła konieczność dokonania nowelizacji rozporządzenia. Postanowiono, że powinny być przyjęte przepisy wykonawcze w celu uzupełnienia warunków finansowych i dostosowania niektórych zasad stosowania rozporządzenia. Ustanowiono, że szczegółowe środki, mające zastosowanie w nowych państwach członkowskich, w odniesieniu do grup producentów rolnych, polegają na tym, że jedynie grupy producentów, obejmujące minimalny odsetek producentów w sektorze i reprezentujące minimalny odsetek produkcji, kwalifikuje się do otrzymania minimalnego wsparcia. Minimalna kwota wsparcia została obliczona jako funkcja minimalnego kosztu, niezbędnego do utworzenia małej grupy producentów. Według załącznika, wsparcie na utworzenie grupy producentów rolnych wynosiło odpowiednio: w pierwszych trzech latach po 63 tys. euro, w czwartym roku wsparcie spadało do 60 tys. euro, a w piątym do 50 tys. euro [Rozporządzenie... 2004].

GRUPY PRODUCENTÓW ROLNYCH W PROW 2004-2006

W PROW 2004-2006 jako cel działania grup producentów rolnych określono:

- 1) zwiększenie dochodów rolników poprzez redukcję kosztów,
- 2) poprawa jakości produkcji na rynku w wyniku stosowania wspólnych technologii produkcji,
- 3) koncentrację dostaw,
- 4) lepsze planowanie oraz dostosowanie produkcji do potrzeb rynku.

Pomoc finansowa była realizowana w formie rocznych płatności w okresie pierwszych pięciu lat od powstania grupy. Kwota wsparcia była wyliczana na podstawie rocznej wartości netto sprzedanej produkcji, powstałej w gospodarstwach członków grupy i nie mogła przekroczyć 2-5%, jeśli wartość produkcji sprzedanej dochodziła do 1 mln euro oraz odpowiednio od 1,5-2,5%, gdy produkcja sprzedana wynosiła powyżej 1 mln euro [Plan... 2004].

W ROW 2004-2006 zaproponowano inny sposób udzielania wsparcia finansowego, polegający na przyznaniu w pierwszym i drugim roku po 100 tys. euro, w trzecim roku 80 tys. euro, a kolejnych latach po 60 i 50 tys. euro. W sumie grupa mogła otrzymać w ciągu pięciu lat wsparcie w wysokości 390 tys. euro, gdy tymczasem Rozporządzenie Rady WE określało wysokość tego wsparcia na poziomie 299 tys. euro. Przekroczenie poziomu wsparcia było uzgodnione z Komisją Europejską. W indykatywnym budżecie działania grup producentów rolnych przewidziano wydatki na poziomie 25,4 mln euro, w oparciu o które miały powstać 172 grupy producentów rolnych [Plan... 2004].

PRZEBIEG I REALIZACJA DZIAŁANIA GRUP PRODUCENTÓW ROLNYCH PROW 2004-2006

Według Rozporządzenia Rady WE z 2004 roku [Rozporządzenie... 2004], pomoc finansowa może być udzielona grupie producentów rolnych, która została utworzona ze względu na produkty lub grupę producentów określonych w załączniku do rozporządzenia. Pomoc jest przyznawana na pokrycie kosztów zakładania i funkcjonowania grup, w ciągu pierwszych pięciu lat ich istnienia. O pomoc mogą ubiegać się grupy, które zostały wpisane do rejestru grup, prowadzonego przez wojewodę [Miłolańska-Kozak 2005].

Pomoc była udzielana w formie rocznych płatności. Wysokość pomocy była wyliczana na podstawie rocznej wartości udokumentowanych przychodów netto sprzedanej produkcji, która została wyprodukowana w gospodarstwach członków grupy i nie przekroczyła 2-5% wartości sprzedanej. Grupa mogła otrzymać wsparcie na działalność administracyjną tylko raz w ciągu swojego funkcjonowania, niezależnie od tego, czy źródłem tej pomocy był budżet państwa, czy budżet wspólnoty. Aby otrzymać wsparcie w ramach PROW, grupa musiała złożyć odpowiedni wniosek, który określał wartość przychodów netto ze sprzedaży produktów lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona [Prus i Wawrzyniak 2009].

Według danych Systemu Informacji Zarządczej ARiMR, w okresie 2004-2006 w skali kraju grupy producentów rolnych złożyły ogółem 64 wnioski, na które udzielono pomocy finansowej w wysokości 5,1 mld zł. Najwięcej wniosków wpłynęło z woje-

wództw kujawsko-pomorskiego (17) i wielkopolskiego (15). Cztery województwa, w tym łódzkie, podlaskie, śląskie i świętokrzyskie, choć złożyły wnioski, to jednak nie spełniały kryteriów, aby otrzymać wsparcie finansowe. W przeliczeniu na jedną grupę najczęściej środków finansowych przyznano grupom położonym w województwach warmińsko-mazurskim (385,4 tys. zł) i lubelskim (246,6 tys. zł), średnia dla całego kraju wynosiła 80,5 tys. zł (tab. 1).

Tabela 1. Liczba złożonych wniosków i zrealizowanych płatności na wspieranie grup producentów rolnych PROW 2004-2006

Table 1. Number of applied applications and realised payments for support of agricultural producer groups RADP in 2004-2006

Województwo Province	Liczba złożonych wniosków w latach 2004-2006 Number of applied applications in 2004-2006	Płatności zrealizowane (tys. zł) (2004-2006) Realized payments (thous. PLN) (2004-2006)	Wysokość płatności na 1 wniosek (tys. zł) Level of payments per 1 application (thous. PLN)
Dolnośląskie	12	1 710	142,5
Kujawsko-pomorskie	21	6 133	242,1
Lubelskie	4	739,1	184,8
Lubuskie	4	2 123,9	530,9
Łódzkie	0	0	0
Małopolskie	3	763,6	254,5
Mazowieckie	3	1 026,1	342,1
Opolskie	12	2 692,9	224,4
Podkarpackie	5	522,3	104,4
Podlaskie	0	0	0
Pomorskie	4	1 498,6	374,6
Śląskie	1	0	0
Świętokrzyskie	1	0	0
Warmińsko-mazurskie	3	865,9	288,6
Wielkopolskie	23	5 112,8	222,3
Zachodniopomorskie	7	1 009,1	144,2
Ogółem Total	103	24 197,9	234,9

Źródło: System Informacji Zarządczej ARiMR.
Source: ARiMR Information System.

REGULACJE PRAWNE UE W SPRAWIE GRUP PRODUCENTÓW ROLNYCH W LATACH 2007-2013

W Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), w artykule poświęconym grupom producentów, stwierdzono, że wsparcia udziela się w celu ułatwienia tworzenia i działalności administracyjnej grupy poprzez:

- 1) dostosowanie do wymogów rynkowych procesu produkcyjnego i towarów wytworzonych przez producentów, którzy są członkami takich grup,
- 2) wspólne wprowadzenie towarów do obrotu, w tym przygotowania do sprzedaży, centralizacji sprzedaży i dostawy do odbiorców hurtowych,
- 3) ustanowienie wspólnych zasad dotyczących informacji o produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności.

Podobnie jak w poprzednim okresie programowania, wsparcia udziela się w postaci zryczałtowanej pomocy w formie rocznych rat przez okres pierwszych pięciu lat funkcjonowania. W załączniku do rozporządzenia określono maksymalne kwoty wsparcia i zasady jej wyliczania. Górna granica wsparcia jest obliczana jako odsetek produkcji, wprowadzonej do obrotu podczas pierwszych pięciu lat po uznaniu grupy za grupę producentów rolnych. Kwoty wsparcia określono na poziomie: w pierwszych dwóch latach w wysokości po 100 tys. euro, natomiast w trzecim roku – 80 tys. euro, w czwartym – 60 tys. euro i w piątym – 50 tys. euro. Łącznie, w całym okresie programowania, dało to kwotę 390 tys. euro [Rozporządzenie... 2005].

GRUPY PRODUCENTÓW ROLNYCH W PROW 2007-2013

Według PROW 2007-2013, celem działania grupy jest wzmocnienie struktury instytucjonalnej w sektorze pierwotnej produkcji rolnej, zmierzającej do wsparcia funkcjonowania producentów rolnych, poprzez zachęcenie ich do tworzenia grup producentów rolnych. Kolejnym celem jest dostosowanie produkcji, prowadzonej w gospodarstwach członków grup, do wymogów rynkowych, wspólne wprowadzanie towarów do obrotu, w tym przygotowanie do sprzedaży, ich centralizację i dostarczenie do odbiorców hurtowych. Poziom wsparcia finansowego ustalono na takim poziomie, jak w Rozporządzeniu Rady WE [Rozporządzenie... 1999]. Zaplanowano, że liczba grup producentów rolnych, którym zostanie udzielone wsparcie w całym okresie programowania, wyniesie 350, zaś całkowity koszt zamknie się kwotą 140 mln euro [Program... 2007].

PRZEBIEG I REALIZACJA DZIAŁAŃ GRUP PRODUCENTÓW ROLNYCH W LATACH 2007-2010

W PROW 2007-2013 nabór nowych wniosków rozpoczął się 2007 roku. W tym czasie zawarto 131 nowych umów, przy czym z 35 grupami producentów rolnych zrealizowano płatności na kwotę 6,8 mln zł. Stopień wykorzystania limitu na cały okres programowania określono na poziomie 1,34%. W sumie, w dwóch pierwszych latach (2007-2008), liczba złożonych wniosków wyniosła 167, zaś zrealizowane płatności wzrosły do 7,7 mln zł. Średnio, na jedną grupę wypłacono 46,1 tys. zł. Nadal w sześciu województwach nie zrealizowano żadnych płatności. Zgodnie z art. 3 ustawy o grupach producentów rolnych [Ustawa... 2000], grupa może działać jako przedsiębiorca, prowadzić działalność gospodarczą, posiadać osobowość prawną.

Łącznie w latach 2007-2010 złożono 449 wniosków na kwotę 89,7 mln zł pomocy. Wnioski składane przez grupy producentów rolnych były profesjonalnie przygotowane,

ponieważ dużo wniosków przeszło pozytywną weryfikację. Również kwota pomocy finansowej, o którą wnioskowano, znalazła akceptację na poziomie 90,7% (tab. 2).

Tabela 2. Liczba złożonych wniosków i kwota pomocy na grupy producentów rolnych w PROW 2007-2013 (tys. zł)

Table 2. Number of applied applications and amount of support for agricultural producer groups in RADP 2007-2013 (thous. PLN)

Województwo Province	Liczba złożonych wniosków Number of applied applications	Kwota wnioskowanej pomocy Amount of declared support	Liczba wydanych decyzji Number of decisions	Kwota zrealizowanych płatności Amount of realised payments
Dolnośląskie	65	11 684	63	11 437
Kujawsko-pomorskie	49	9 235	47	6 604
Lubelskie	10	1 333	10	843
Lubuskie	28	7 879	26	8 741
Łódzkie	8	1 820	7	1 585
Małopolskie	3	392	3	473
Mazowieckie	15	3 575	13	2 664
Opolskie	46	9 675	44	9 311
Podkarpackie	9	1 091	7	424
Podlaskie	21	4 676	20	1 890
Pomorskie	27	4 297	27	5 976
Śląskie	14	3 281	13	4 319
Świętokrzyskie	4	594	4	169
Warmińsko-mazurskie	31	5 967	28	6 024
Wielkopolskie	89	17 497	82	13 343
Zachodniopomorskie	30	6 772	29	7 693
Ogółem Total	449	89 768	423	81 496

Źródło: System Informacji Zarządczej ARiMR.
Source: ARiMR information system.

W świetle nowelizacji ustawy grupa miała do wyboru co najmniej cztery formy prowadzenia działalności gospodarczej, w tym jako:

- 1) spółdzielnia, której członkami-założycielami mogą być osoby fizyczne (10 osób) bądź prawne (3 osoby), charakter organizacji powinien być gospodarczy, ale może być również społeczny,
- 2) spółka z o.o. może mieć charakter dowolny i działać bez ograniczeń, wystarczy w tym przypadku jeden założyciel,
- 3) zrzeszenie powinno mieć charakter społeczno-zawodowy lub gospodarczy, ale tutaj do założenia grupy potrzebna jest liczba 10 osób fizycznych i wreszcie
- 4) stowarzyszenie może mieć charakter wyłącznie społeczny, zaś liczba członków założycieli rośnie do 15 osób fizycznych.

Łączna liczba grup producentów rolnych, licząc od 2004 roku wynosi 550, przy czym najwięcej jest ich w województwach: wielkopolskim (102), dolnośląskim (75) i kujawsko-pomorskim (73). Natomiast mała liczba grup występuje w województwach: małopolskim (7), świętokrzyskim (7) i łódzkim (8). Najwięcej grup powstało w sektorze zbóż i roślin oleistych (138) oraz trzody chlewnej (109). Wśród zarejestrowanych grup, prowadzących działalność jako przedsiębiorcy, mających osobowość prawną, dominują spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (355) oraz spółdzielnie (149). Ponadto zarejestrowano 36 zrzeszeń i 10 stowarzyszeń. Stąd liczba w jednej grupie mieści się w granicach 5-340 członków.

W zależności od formy prowadzenia działalności gospodarczej, grupa musiała kierować się odpowiednimi przepisami prawnymi, jak: kodeksem spółek handlowych – w odniesieniu do spółek, prawem spółdzielczym w odniesieniu do spółdzielni, prawem o stowarzyszeniach – w odniesieniu do stowarzyszeń oraz Ustawą o społeczno-zawodowych organizacjach – w przypadku zrzeszeń. Na grupach producentów rolnych spoczywały standardowe obowiązki, wynikające z potrzeby rejestracji przedsiębiorcy w Krajowym Rejestrze Sądowym, zgłoszenie w urzędzie statystycznym i otrzymanie regonu, zgłoszenie w urzędzie skarbowym i otrzymanie numeru identyfikacyjnego NIP i tym podobne procedury. Dla rolników nieobeznaczonych przepisami prawnymi regulacje prawne były dość uciążliwe do przewyciężenia [Plan... 2007].

UWAGI KOŃCOWE

Grupy producentów rolnych, wstępujące w Europie Zachodniej pod różnymi nazwami, jako zespoły, spółki, spółdzielnie, stowarzyszenia, stanowią ważny czynnik równoważenia rynku rolnego i jego regulacyjnej funkcji na linii popytu i podaży. Ich wysoki poziom liczebny, obejmujący niemal wszystkie rodzaje produkcji, stanowi o sile tych organizacji. Podstawą funkcjonowania grup jest wysoki stopień zaufania i rzetelności wykonywanych zadań, co przekłada się na efektywność stosowanych rozwiązań.

W krajach, które stosunkowo późno przystąpiły do wspólnoty europejskiej, panuje niczym nie uzasadniona obawa zrzeszania się, wynikająca z niedobrych doświadczeń, które w przeszłości miały charakter przymusowy. Aby zachęcić rolników do zakładania grup producentów rolnych, Unia Europejska przygotowała pakiet rozwiązań legislacyjnych, mających za zadanie tworzenie nowych grup. Wsparcia udziela się w celu ułatwienia tworzenia i pokrycia kosztów działalności administracyjnej grupy producentów rolnych. Te grupy przyczyniają się bowiem do dostosowania produkcji do wymogów rynkowych, wspólnie wprowadzają towary do sprzedaży, są silniejszymi partnerami dla odbiorców hurtowych oraz ustalają wspólne zasady informowania o produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i wolumenu dostępnych produktów.

Grupy funkcjonują na rynku wśród innych podmiotów gospodarczych, podlegając tym samym co one regułom ekonomicznym i rynkowym, konkurując z nimi w kraju i za granicą. Nie są jednak ukierunkowane na generowanie zysków dla samej grupy, lecz na osiągnięcie korzyści przez zrzeszonych w nich rolników.

Instrumenty wsparcia finansowego, mające na celu przyspieszenie powstawania nowych grup i ułatwienia ponoszenia kosztów administracyjnych, w ciągu pierwszych pięciu lat, nie zostały w pełni wykorzystane w PROW 2004-2006. Początkowa kwota

wsparcia, w wysokości 24 mln euro, została zrealizowana w wysokości 6,4 mln euro (25,2%). Nie wykonano również zadania rzeczowego, bowiem z planowanych 172 nowych grup, powstało 79 (45,9%). Dotychczasowy przebieg tworzenia grup producenckich, według PROW 2007-2013, też można określić jako zagrożony. W tej perspektywie planowania na działanie grup producentów rolnych przewidziano 140 mln euro, gdy tymczasem w ciągu czterech lat funkcjonowania systemu wykorzystano środki na poziomie 2,2 mln euro (15,7%), licząc 4 zł za 1 euro. Instrumenty wsparcia finansowego, przewidziane we wspólnocie (na jedną grupę – 100 tys. euro), były wykorzystywane na bardzo niskim poziomie. W latach 2004-2006 poziom wsparcia w przeliczeniu na jedną grupę wyniósł 234,9 tys. zł, co w przeliczeniu na euro, w wysokości 4 zł/euro, dając kwotę 58,7 tys. euro, czyli również 58,7% wykorzystania limitu.

Liczoność grup jest niska, niezależnie od tego, w jakim kontekście by je przedstawiano. Z liczby 1,7 mln gospodarstw rolnych powyżej 1 ha, do grup należy 8200 rolników (0,5%). Z liczby 54,1 tys. miejscowości wiejskich i 40,4 tys. sołectw, które zostały objęte w ramach podziału administracyjnego przez 2172 gminy wiejskie i miejsko-wiejskie, liczba grup producentów rolnych, które powstały od 2004 roku, wynosiła zaledwie około 550, co stanowiło zaledwie 25,3% w stosunku do liczby gmin. Tak więc zaledwie w co czwartej gminie istnieje grupa, skupiająca w swych szeregach po kilku rolników. Rolnicy mają świadomość pożytków, jakie płyną z funkcjonowania grup, ale tylko w obliczu procesu szybkiej koncentracji marketów i hurtowni, będą zmuszeni sprostać nowym wyzwaniom, jako dostawcy produktów żywnościowych.

LITERATURA

- Krzyżanowska K., 2003. Przedsiębiorczość zespołowa rolników i jej uwarunkowania. SGGW, Warszawa.
- Miłośawska-Kozak M., 2005. Grupy producentów rolnych. Biuletyn Informacyjny MRiRW 5, Warszawa.
- Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich. 2004. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich. 2007. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
- Prus P., Wawrzyniak B.M., 2009. Grupy producentów rolnych w świetle PROW z lat 2004-2006 oraz 2007-2013. W: *Rozwój przedsiębiorczości i zespołowej działalności gospodarczej w rolnictwie w świetle integracji z Unią Europejską*. Wyd. Uczelniane UTP, Bydgoszcz.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 952/97 z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie grup i stowarzyszeń producentów rolnych. 1997. Rada UE, Bruksela.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju wsi przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR). 1999. Rada UE, Bruksela.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 141/2004 z dnia 28 stycznia 2004 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 w odniesieniu do przejściowych środków wsparcia rozwoju obszarów wiejskich. 2004. Rada UE, Bruksela.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). 2005. Rada UE, Bruksela.
- System Informacji Zarządczej ARiMR.
- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw. 2000. Dz. U. Nr 88, poz. 983.

DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF THE SUPPORT SYSTEM FOR AGRICULTURAL PRODUCER GROUPS

Summary. The primary aim of this article was to show the changes in the system of support for agricultural producer groups, which were recorded between RDP 2004-2006 and RDP 2007-2013. Groups are based on the law on agricultural producer groups and associations from 2000. Groups of agricultural producers were assigned the task of accumulating agricultural production and delivery of uniformed goods to the market. Financial support measures were aimed at accelerating the formation of new groups and help them in the first 5 years of their operation. The task of creating new groups has failed to sufficiently stimulate the pace. The RDP 2004-2006 in the amount of support of 24 million, realised the task of EUR 6.4 million (25.2%). At the same time, there was a plan to create 172 new groups, but there were formed only 79 (45.9%). The RDP 2007-2013 for the operation of groups of agricultural producers provides EUR 140 million, but at the time of four years of the system functioning there were used only EUR 2.2 million (15.7%).

Key words: producer organizations, financial support, plans and programs for rural development

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 1.04.2011

Do cytowania – For citation: Mickiewicz A., Wawrzyniak B.M., 2011. Kierunki rozwoju systemu wsparcia dla grup producentów rolnych. J. Agribus. Rural Dev. 2(20), 103-113.